

Postupak pred Europskim sudom za ljudska prava

Radošević, Gorana

Graduate thesis / Diplomski rad

2025

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:484773>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za upravno pravo

POSTUPAK PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

Diplomski rad

Student: Gorana Radošević

Mentor: izv. prof. dr. sc. Mateja Held

Zagreb 2025.

Izjava o izvornosti

Ja, Gorana Radošević, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Gorana Radošević

Sadržaj

U ovom radu prikazuje se postupak zaštite prava i sloboda propisanih Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ona se zaštićuju utjecanjem Europskom sudu za ljudska prava u Strasbourgu, utemeljenom od strane Vijeća Europe. Prikazuje se tko sve mogu biti podnositelji zahtjeva pred Europskim sudom za ljudska prava, tijek postupka koji se vodi pred sudom, obveznost odluka i presuda u odnosu na države ugovornice, načini ispravljanja povreda uz nadzor Odbora ministara Vijeća Europe. Države ugovornice se prilikom ispravljanja povreda vode smjernicama iz presude Europskog suda za ljudska prava koje se odnose na njih. U izvršenju mjera mogu se voditi i primjerima drugih država ugovornica odnosno sudskom praksom Europskog suda. Podnositelji imaju mogućnost traženja obnove postupka, ponavljanja postupka koji je zaključen, reviziju presude, ispravljanje netočnosti iste. Opisan je i institut zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava kao spona u izvršenju odluka i presuda Europskog suda.

Ključne riječi: Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Vijeće Europe, Europski sud za ljudska prava, Odbor ministara, dopuštenost zahtjeva, sudska praksa, povreda prava i sloboda

Kazalo:

1. Uvod.....	1
2. Europska konvencija za zaštitu prava i temeljnih sloboda.....	2
3. Europski sud za ljudska prava.....	3
3.1. Sastav suda i njegove funkcije.....	4
3.2. Pokretanje postupka pred Sudom.....	6
3.2.1. Razlikovanje podnositelja i vrste zahtjeva.....	7
3.3. Odlučivanje o dopuštenosti zahtjeva.....	9
3.3.1. Pojam žrtve.....	10
3.3.2. Uvjeti dopuštenosti pojedinačnih zahtjeva.....	11
3.3.2.1. Iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava.....	12
3.3.2.2. Isti zahtjevi.....	13
3.3.2.3. Zloupotreba pojedinačnih zahtjeva.....	13
3.3.2.4. Odgovornosti države	13
3.3.3. Međudržavni zahtjevi.....	14
4. Postupak odlučivanja o zahtjevu.....	15
4.1. Odluke i presude Europskog suda.....	16
4.1.1. Primjer presude iz prakse Europskog suda za ljudska prava.....	16
4.2. Obvezni učinak presuda.....	20
4.3. Pilot presude.....	20
4.4. Pravedna naknada	21
4.5. Prijateljsko rješenje.....	22
4.6. Ponavljanje postupka nakon konačnosti presude Europskog suda za ljudska prava.....	22

4.7. Revizija, tumačenje, ispravljanje presude i odluke.....	23
5. Izvršenje presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava.....	23
5.1. Nadzor nad izvršenjem presuda Europskog suda za ljudska prava.....	24
5.2. Vrste nadzora te ponavljanje istog.....	24
5.3. Savjetodavna mišljenja na zahtjev domaćih sudova država ugovornica.....	26
5.4. Zastupanje Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.....	27
6. Zaključak.....	29

1. Uvod

Nacionalni sustav sudova predstavlja prvu crtu zaštite protiv nezakonitih propisa, neprikladne primjene propisa, izostanka djelovanja tijela temeljem kojih je nastala povreda za 'podnositelja'¹. Sljedeća mogućnost za podnositelje javlja se u obliku obraćanja Europskom sudu za ljudska prava. No to ne može učiniti podnositelj bilo koje države svijeta već građanin /subjekt iz 'države ugovornice'² Vijeća Europe. Ratifikacijom najvažnijeg dokumenta donesenog od strane Vijeća Europe – Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, države su se obvezale implementirati njene odredbe u svoje domaće pravo. Prilikom ispitivanja svih zahtjeva, oslanjaju se na stručnost svojih tijela – vijeća, velikog vijeća, odbora, odjela, sudaca izvjestitelja, tajništva. Prilikom utvrđivanja činjenica iz zahtjeva, služe se primjerima slučajeva sa sličnim ili istim okolnostima sadržanim u sudskoj praksi Europskog suda. Podnositelj mora učiniti vjerojatnim povredu konvencijskih prava ili sloboda dok je na teretu tužene države da dokaže da njena tijela domaćeg prava nisu svojim radnjama ili propuštanjem istih dovela do povrede podnositeljevih prava i sloboda. Ukoliko se u postupku pred Europskim sudom utvrdi da je došlo do povrede prava i sloboda propisanih Konvencijom, obveza je države ugovornica da ispravi povredu. Ključnu ulogu u izvršenju odluka i presuda Europskog suda ima Odbor ministara Vijeća Europe (dalje: Odbor ministara). Nadzorna funkcija Odbora ministara je ispratiti tuženu državu u postupku ispravljanja povrede prava podnositelja zahtjeva, nastalih putem njenih tijela. Odbor ministara mora utvrditi da li je tužena država ispunila obvezu da ispravi povredu naspram podnositelja zahtjeva. Ukoliko je tužena država uspješno maknula povredu sa podnositelja, podnositelj se više ne smatra 'žrtvom' te Odbor ministara može zaključiti postupak nadzora nad tuženom državom. Iznimno je važno da postoji nadzorni mehanizam jer puko donošenje presuda ne garantira ispravak povreda od strane nacionalnog domaćeg prava.

¹ Podnositelj – subjekt postupka pred Europskim sudom za ljudska prava koji pokreće postupak na temelju predaje svog zahtjeva tom sudu

² Država ugovornica – država koja je ratificirala dokument, u ovom slučaju međunarodni dokument – Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

2. Europska konvencija za zaštitu prava i temeljnih sloboda

Preteča današnje Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava smatra se Opća deklaracija o ljudskim pravima, koja je usvojena i proglašena na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda, 10. prosinca 1948.³ Donesena je prvotno u obliku rezolucije⁴. Tijekom godina prerasla je u pravno obvezujući dokument – deklaraciju⁵. Naglasak je stavila na potrebu za ostvarenjem jednakosti između svih ljudi u mogućnosti ostvarivanja ljudskih prava i sloboda. Duh i cilj oba dokumenta su isti – da očuvaju i zaštite što je više moguće osnovna prava i slobode koja čine temelj dostojanstva i slobode svakog građanina svijeta. Niti jedna osoba ili entitet ne bi smio moći utjecati na smanjenje značaja vrijednosti koje su istaknute. Kako je sadržano u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima: „Ništa se u ovoj Deklaraciji ne može tumačiti tako da podrazumijeva pravo bilo koje države, grupe ili osobe da poduzmu bilo koju aktivnost ili izvrše bilo koji čin usmjeren na uništenje ovdje utvrđenog bilo kojeg prava i sloboda”⁶.

Potaknuti željom za stvaranjem međunarodne organizacije usmjerene na kreiranje zajedničkih postulata mira i demokracije za sve države članice, utemeljitelji Europske zajednice za ugljen i čelik, i Europske ekonomske zajednice, 5. svibnja 1949. osnivaju Vijeće Europe⁷. Najveće postignuće Vijeća Europe je akt koji smo već spomenuli, Konvencija za zaštitu ljudskih prava (dalje: Konvencija), donesena 4. studenog 1950.⁸ Konvencija je stupila na snagu 1953. nakon što ju je ratificiralo deset država. Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju 5. studenog 1997.⁹ Ratifikacijom je postala vezana za taj međunarodni ugovor u smislu ispunjenja obveza iz njega. Čl. 134. Ustava glasi: „Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona”.

Kako bi osigurali jednaku primjenu prava iz Konvencije u svim državama potpisnicama, kao mehanizam zaštite osniva se Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud). Od stupanja na snagu do 1998. nadzor nad poštivanjem Konvencije provodio se putem tri tijela –

³Vajić, N., Europski sud za ljudska prava, UDK 341.231.145 (4), str. 3.

⁴ rezolucija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. pristupljeno 6. 2. 2025. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/rezolucija>>.

⁵ deklaracija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. pristupljeno 6. 2. 2025. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/deklaracija>>.

⁶ Odluka o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima, Narodne novine, br. 12/2009., čl. 30.

⁷Ukratko o Vijeću Europe

<https://www.coe.int/hr/web/about-us/founding-fathers>, pristupljeno 20. 01. 2025.

⁸ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17)

⁹ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Konvencija, <https://uredzastupnika.gov.hr/konvencija-437/437>, pristupljeno 20. 01. 2025.

Komisije, Europskog suda i Odbora ministara Vijeća Europe koji je pritom koristio svoje sudske i nadzorne ovlasti. Opisani sustav provedbe nadzora je bio prihvatljiv neko vrijeme, kako nije bilo puno država ugovornica na koje se Konvencija mogla odnositi. Ubrzo je sve više država počelo ratificirati Konvenciju i uvrštavati je u svoje nacionalno zakonodavstvo. Povećanje broja država ugovornica doveo je do neminovnog skoka u broju zahtjeva Europskom sudu te su zadali posla nadzornim tijelima Konvencije što je usporilo proces odlučivanja po zahtjevima. Štoviše, povećao se i broj zahtjeva koji su bili neosnovani pa se i na taj dio postupka gubilo vrijeme potrebnije za rješavanje po dopuštenim zahtjevima podnositelja. Kako bi priskočili tom problemu, ukinuto je tijelo Komisije a Odbor ministara Vijeća Europe je izgubio sudske ovlasti, zadržavši do sada zadaću nadzora nad izvršenjem odluka koje donese Europski sud, u od tada po novom, stalnom zasjedanju.¹⁰

3. Europski sud za ljudska prava

Postupak pred Europskim sudom uređen je segmentima u Konvenciji i dodatnim naknadno unesenim Protokolima koji su jednako važni kao i prvotni članci Konvencije. Za oblikovanje današnjeg Europskog suda najznačajnijim se smatra Protokol 11. kojim se Europski sud utvrdio kao stalno, jedinstveno tijelo za provedbu nadzora.¹¹

Konvencijom se osim prava i sloboda uređuju pojedinosti oko Europskog suda. Sud je sastavljen od broja sudaca koji odgovara broju visokih ugovornih strana (država ugovornica). Najvažnija tijela preko kojih Europski sud funkcionira su suci, odbori i vijeća te tajništvo, koja su uređena Poslovníkom Europskog suda¹². Savjetodavno tijelo Vijeća Europe je Parlamentarna skupština. Zadužena je za usvajanje preporuka, rezolucija, davanje mišljenja kojima se vodi Odbor ministara, parlamenti, vlade država. Izabire glavnog tajnika i zamjenika te povjerenika za ljudska prava. Izbor za suca je donesen ako je većina u skupštini glasovala za jednog od tri kandidata s liste koju predlaže sama država. Kandidati kao i u drugim državnim službama moraju ispunjavati kriterije što se tiče obrazovanja, radnog iskustva, objavljenih stručnih publikacija ili drugih načina na koji su se istakli u pravnoj zajednici od

¹⁰ Omejec, J., *Vijeće Europe i Europska Unija – institucionalni i pravni okvir*, Novi informator (2008.), str. 240. - 242.

¹¹ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Reforma suda, <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/reforma-suda/188>, pristupljeno 22. 02. 2025.

¹² Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Poslovník Europskog suda za ljudska prava, European court of human rights, 18. listopad, 2021., <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovník-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

ostalim stručnjaka u svom području djelovanja.¹³ Minimalni uvjeti za obavljanje službe suca Europskog suda utvrđeni su u čl. 21., st. 1. Konvencije: „Suci moraju biti visokog moralnog ugleda i ispunjavati uvjete što se traže za obavljanje visokih sudačkih služba, ili pravnici priznati kao ugledni stručnjaci”.¹⁴ U vrijeme podnošenja liste kandidata, isti bi trebali imati manje od 65 godina života.¹⁵

Potpredsjednik Europskog suda može svoju dužnost ponovno obnašati nakon isteka tri godine.¹⁶ Ostali suci mogu samo jednom obnašati dužnost sudaca Europskog suda, pritom njihov mandat traje devet godina osim ako dužnost prestane izglasavanjem prestanka od strane drugih sudaca.¹⁷

Suci mogu djelovati u osobnom svojstvu kao pojedinci, pri čemu im u njihovom radu pomaže osoba izvjestitelj koji je dio Tajništva Europskog suda.¹⁸ Suci djeluju i u odborima, od tri suca, u vijeću od sedam sudaca i velikom vijeću od sedamnaest sudaca.¹⁹ Kada djeluju zajednički, suci se okupljaju u plenarnoj sjednici kako bi izabrali predsjednika, potpredsjednika/e, tajnika i njegova zamjenika/e, usvojile Poslovnik suda, osnovale privremeno vijeće i njihove suce ili podnijele zahtjev Odboru ministara za smanjenje broja sudaca u vijećima.²⁰

3.1. Sastav suda i njegove funkcije

Sudac pojedinac ne može sudjelovati u odlučivanju o zahtjevima protiv ugovorne strane koja ga je izabrala za predstavnika. Kada djeluje kao sudac pojedinac, može odlukom proglasiti nedopuštenim ili brisati sa sudske liste slučajeve zahtjev podnesen od bilo kojeg podnositelja. Odluke o proglašavanju zahtjeva nedopuštenim ili brisanju s liste mora potkrijepiti

¹³ Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Općenito o Vijeću Europe, <https://mvep.gov.hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/multilateralne-organizacije-i-inicijative/vijece-europe-21909/opcenito-o-vijecu-europe/22680>, pristupljeno 22. 01. 2025.

¹⁴ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 21., st. 1.

¹⁵ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 21., st. 2.

¹⁶ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 25.

¹⁷ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 23.

¹⁸ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 24.

¹⁹ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 26., st. 1.

²⁰ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 25.

prikazanim činjenicama i navodima, bez dodatnog razmatranja. U suprotnom odobrava zahtjev i dostavlja ga na daljnji postupak vijeću ili odboru velikog vijeća.

Odbor djeluje u sastavu od tri suca. Nakon primitka zahtjeva od suca pojedinca može ga jednoglasno proglasiti nedopuštenim, brisati ga s liste slučajeva ili proglasiti dopuštenim donošenjem ujedno i presude o osnovanosti ukoliko s obzirom na glavno pitanje zahtjeva postoji ustaljena praksa Europskog suda.²¹

Ukoliko Europski sud razmatra zahtjeve u vijećima od sedam sudaca, sastavljeni su od predsjednika odjela i suca izabranog u ime ugovorne stranke na koju se zahtjev odnosi. Ukoliko izabrani sudac nije sudac odjela kojemu je zahtjev dodijeljen u rad, on je član tog vijeća po službenoj dužnosti. Ukoliko je već izabrani sudac spriječen zasjedati, povuče se ili bude izuzet, prema 29. pravilu Poslovnika Europskog suda, predsjednik vijeća će izabrati 'ad hoc' suca između tri do pet osoba navedenih na popisu pripremljenom od strane visoke ugovorne stranke.²²

Također, radi zastupanja zajedničkih interesa, predsjednik vijeća može pozvati više podnositelja zahtjeva ili više tuženih ugovornih strana, da dogovorno imenuju jednog suca. Ukoliko ne može doći do dogovora, predsjednik će ždrijebom izabrati podobnog suca.

Pravilom 72. Poslovnika Europskog suda i čl. 30. Konvencije predviđena je mogućnost prenošenja nadležnosti velikom vijeću ako se prilikom razmatranja slučaja pred vijećem pojavi pitanje za koje je potrebno dodatno tumačenje Konvenciji ili protokola. Također ako bi rješenje po nahođenju vijeća dovelo do odluke koja je nespojiva sa prethodnom presudom suda. Kada veliko vijeće odlučuje o zahtjevu o kojemu je već donesena presuda vijeća, ono je u sastavu od pet sudaca. Pritom ni jedan sudac koji je sudjelovao u donošenju presude vijeća ne može sudjelovati u radu velikog vijeća.

Čl. 36. Konvencije propisuje da kao treća stranka u slučaju koji se vodi pred vijećem ili velikim vijećem, može sudjelovati 'Povjerenik za ljudska prava Vijeća Europe'. Dopušteno mu je podnositi očitovanja u pisanom obliku te može sudjelovati u raspravama ako se vode.

²¹ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 28.

²² Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, European Court of Human Rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 26. <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovnik-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

Nakon presude vijeća, stranka može uputiti poseban zahtjev prema velikom vijeću. Može zahtijevati u roku od tri mjeseca od dana izricanja presude vijeća da se njen predmet ponovno uputi na razmatranje pred velikim vijećem. Pritom je bitno da naglasi na koja pitanja vezana uz tumačenje ili primjenu Konvencije, vezana uz bit njenog predmeta se zahtjev odnosi. Odbor odlučuje o zahtjevu u sastavu od pet sudaca velikog vijeća. On prihvaća zahtjev samo ako smatra da taj predmet zaista otvara takvo pitanje ili problem. Ako odbor prihvati zahtjev, veliko vijeće obvezno je odlučiti o predmetu donošenjem presude. Ako odbor odbije zahtjev, prvotna presuda vijeća postaje konačna.²³

Veliko vijeće rješava i zahtjeve Odbora ministara kojima se traži savjetodavno mišljenje, o pravnim pitanjima glede tumačenja Konvencije i pripadajućih protokola.²⁴ Ona se ne odnose na sadržaj Konvencije i protokola. Savjetodavna mišljenja ne mogu se odnositi ni na druga pitanja koja bi Sud ili Odbor ministara mogli utvrditi u sklopu postupka vođenog na temelju Konvencije.²⁵

Europski sud slučajju spora o nadležnosti suda, odluku donosi sam Europski sud.²⁶

3.2. Pokretanje postupka pred Sudom

Postupak za zaštitu konvencijskih prava pokreće se podnošenjem zahtjeva Europskom sudu. Poslovnikom Europskog suda koji se donosi u sklopu plenarne sjednice vijeća uređuje se sadržaj pojedinačnog zahtjeva koji se prvotno upućuje tajniku Europskog suda putem pošte. Zahtjev je potrebno potpisati, bilo da to radi podnositelj ili zastupnik nevladine organizacije ili skupine pojedinaca.²⁷ Uz zahtjevu je moguće priložiti dodatne informacije npr. o povredama prava te zahtjev za anonimnošću uz valjano obrazloženje zašto podnositelj želi

²³ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 44.

²⁴ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, European Court of Human Rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 87. <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovnik-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

²⁵ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 47.

²⁶ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 32.

²⁷ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, European Court of Human Rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 47., st. 1. - 4.

<https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovnik-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

ostati anonimna pošta je određeno da su sve odluke i presude javno objavljene na sredstvima razmjenjene informacija Europskog suda.²⁸

Europski sud je pokušao razraditi i približiti pojam 'branjive' tvrdnje'. Da bi tvrdnja bila 'branjiva' ona 'samo treba iznijeti konvencijsko pitanje koje zaslužuje daljnje ispitivanje', budući da se zaključak o tome je li prigovor očito neosnovan može izvesti (tek) nakon odgovarajuće pisane i usmene rasprave.²⁹

Također se moralo pristupiti obrazloženju pojma 'očite neosnovanosti' koji je puno širi od nedostatka 'branjivosti'. 'Branjivost' tvrdnje ne podrazumijeva njenu osnovanost. No praksa Europskog suda ukazuje na neodvojivost ta dva pojma, odnosno očita neosnovanost postoji kad se nisu iznijele činjenice na temelju kojih se može zaključiti da je došlo do povrede konvencijskog prava, činjenice koje bi bile branjive.

Članak 13. Konvencije se primjenjuje samo ako podnositelj zahtjeva podnese zahtjev kojim iznosi tvrdnju koja je obranjiva, npr. Slučaj Younger protiv Ujedinjenog Kraljevstva (zahtjev br. 57420/00) kojim podnositeljica zahtjeva nije dokazala povredu čl. 2. u obliku obveze zaštite života, od strane vlasti. Time je njena tvrdnja neobranjiva i zahtjev je proglašen neosnovanim.³⁰

3.2.1. Razlikovanje podnositelja i vrste zahtjeva

Prvi korak u zaštiti povrijeđenih prava i sloboda sastoji se u podnošenju zahtjeva od jedne države protiv druge, tzv. međudržavnog zahtjeva ili zahtjeva od pojedinaca protiv države tzv. individualnog ili pojedinačnog zahtjeva.³¹ Do donošenja Protokola 9, pojedinci i ostali ovlašteni podnositelji mogli su uz pristanak svoje države podnijeti Europskom sudu pojedinačnu tužbu. Nakon stupanja na snagu novog protokola, proširio se broj aktera koji mogu podnijeti pojedinačne zahtjeve Europskom sudu radi zaštite svojih prava. Naime,

²⁸ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Poslovník Europskog suda za ljudska prava, European Court of Human Rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 61., st. 10., Pravilo 104. A
<https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovník-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

²⁹ Omejec, J., *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava*, Informator, II izdanje, 2014., str. 450.

³⁰ Ibid, str. 451. - 452.

³¹ Ibid, str. 206.

zahtjevi pojedinaca nisu više bili ovisni o izjavi država ugovornica te države iste više nisu mogli spriječiti.³²

U 34. čl. Konvencije se navodi da „Sud može primati zahtjeve bilo koje fizičke osobe, nevladine organizacije ili skupine pojedinaca koji smatraju da su žrtve povrede prava priznatih u Konvenciji". Podnositeljima se smatraju fizičke osobe (bez obzira na spol i dob ali sa izuzetkom umrle osobe/njenih opunomoćenika)³³, nevladine organizacije (npr. skupine javnih stanova koje obavljaju javne službe, političke stranke, vjerske institucije, zajednice i sl.)³⁴ i skupine osoba.

Na nevladine organizacije (pravne osobe) se odnosi manji broj prava koja su zaštićena Konvencijom. Primjer je presuda u zahtjevu: Savez crkava 'Riječ života' i drugi protiv Hrvatske gdje su podnositelji smatrali da su zbog „124. nemogućnosti održavanja vjeronauka u javnim školama i predškolskim ustanovama, kao i obavljanja obreda sklapanja vjerskog braka s učincima građanskog braka" povrijeđena prava uređena čl. 12. Konvencije i čl. 2. Protokola br. 1, zajedno s čl. 14. Konvencije. Sud odlučuje da su prigovori nespojivi s odredbama čl. 35. stavka 3. Konvencije te da ih treba odbaciti na temelju čl. 35. st. 4. Što se tiče jedinica lokalne, mjesne, regionalne samouprave, one zakonski sudjeluju u obnašanju javne vlasti stoga njihove radnje, akti ali i propusti obavljanja radnji predstavljaju odgovornost države na temelju Konvencije i one nisu ovlašteni podnositelji zahtjeva.³⁵

„Pravo na pojedinačni zahtjev temeljno je pravo stranaka u cjelokupnom konvencijskom zaštitnom sustavu. Apsolutno je i nije podložnom nikakvim ograničenjima"³⁶. Ta izjava potkrepljuje se čl. 34. Konvencije koji ističe: „Visoke ugovorne stranke obvezuju se da ni na koji način neće sprječavati djelotvorno vršenje tog prava"³⁷.

Rok za predaju zahtjeva Europskom sudu je četiri mjeseca od konačnosti presude domaćeg suda.³⁸ Rok je određen kako bi dao vremena potencijalnim podnositeljima da li će se odvažiti u pokretanju postupka odnosno može poslužiti kao vrijeme za pribavljanje dokaza za opravdanje predmeta pred sudom. Trebalo bi spomenuti da je otvorena mogućnost za

³² Omejec, op. cit. (bilj. 29.), str. 443.

³³ Omejec, op. cit. (bilj. 29.), str. 459., 467.

³⁴ Omejec, op. cit. (bilj. 29.), str. 468. str.: „Riječ je o pravnim osobama kojima Konvencija priznaje aktivnu legitimaciju za podnošenje zahtjeva Europskom sudu radi zaštite njihovih konvencijskih prava".

³⁵ Omejec, op. cit. (bilj. 29.), str. 496. - 497.

³⁶ Omejec, op. cit. (bilj. 29.), str. 442.

³⁷ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 34.

³⁸ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 35.

podnositelja da odustane od svog zahtjeva, o čemu obavještava tajnika vijeća. Vijeće potom može brisati zahtjev sa sudske liste.³⁹

3.3. Odlučivanje o dopuštenosti zahtjeva

No ne dođu svi zahtjevi pred odlučujuća tijela Europskog suda. Postoji selekcijski postupak koji služi ubrzanju procesa odlučivanja u kontekstu odabira ispravnih zahtjeva. Zahtjev prvo prolazi postupak odlučivanja o svojoj dopuštenosti te potom postupak ispitivanja osnovanosti slučaja. Potom postoji mogućnosti i za podnošenje tri naknadna zahtjeva nevezano uz prvotni zahtjev. To su zahtjev za tumačenje presude donesene na temelju prvotnog zahtjeva, zahtjev za reviziju presude i zahtjev za ispravljanje grešaka u odlukama i presudama.⁴⁰

Prvotno je potrebno ispuniti uvjete dopuštenosti zahtjeva, iznesene u čl. 35. Konvencije. Bez udovoljavanja tim zahtjevima nemoguće je opravdati postupanje tijela Europskog suda po zahtjevu.

Poslovníkom (Pravila 49., 52. - 54. A) i Konvencijom utvrđuju se pravila za odlučivanje o dopuštenosti pojedinačnog zahtjeva. Svaki pojedinačni zahtjev dodjeljuje se na razmatranje u pojedini odjel a o tome odlučuje predsjednik Europskog suda. Prema pravilu 54., st.3. iz Poslovníka, ako se po zahtjevu može bez razmatranja odlučiti da je on nedopušten (npr. ako se ne odnosi uopće na povrede prava iz Konvencije odnosno odnosi se na prava koja nisu utvrđena tim dokumentom) zahtjev razmatra sudac pojedinac iz zaduženog odjela. Pritom sudac ima ovlast izbrisati zahtjev sa liste zahtjeva. Njegova odluka je konačna te ju dostavlja stranci putem dopisa.

Europski sud objavio je službeni vodič⁴¹. Putem njega objašnjava uvjete kojima zahtjevi moraju udovoljiti kako bi se prihvatili na razmatranje, te ćemo ga koristiti prilikom objašnjavanja postupka ispitivanja dopuštenosti.

³⁹ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Poslovník Europskog suda za ljudska prava, European Court of Human Rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 43., st. 2.
<https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovník-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

⁴⁰ Omejec, op. cit. (bilj. 29.), str. 206. - 207.

⁴¹ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Vodiči, Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti, ažurirano 31. 08. 2019.
Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava - Vodiči, pristupljeno 01. 02. 2025.

3.3.1. Pojam žrtve

U odnosu na tuženu državu, podnositelji zahtjeva su 'žrtve'. Taj pojam označava osobu ili skupine osoba čija prava su povrijeđena djelovanjem ili nedjelovanjem državnih tijela i institucija države ugovornice. Razlikujemo pojam 'izravne žrtve' koja je povrijeđena mjerom koja se direktno odnosi na nju, što je bitna činjenica za postavljanje osnove za primjenu zaštite putem Konvencije.⁴² Drugi pojam je 'neizravna žrtva' koji se odnosi na zahtjeve koji su podneseni od nasljednika osobe koja je pokojna i koja je pretrpjela povredu prava za koju se sada traži ispravak.⁴³ Treći pojam koji susrećemo su 'potencijalne žrtve'. Potrebno je priložiti dokaze koji bi uvjerali Europski sud da postoji realna mogućnost za povredu.⁴⁴

Zaključujemo da nije odgovornost Europskog suda da lišava podnositelja statusa 'žrtve' već je to na teretu same države, kao izvora povrede konvencijskih prava. ispravljanjem povrede i pružanjem primjerene zadovoljštine.

3.3.2. Uvjeti dopuštenosti pojedinačnih zahtjeva

U Konvenciji se čl. 35. propisuju uvjeti dopuštenosti, zadovoljenjem kojim se može odlučivati o podnesenom zahtjevu odnosno posljedično nezadovoljenu uvjeta, odbijanju zahtjeva kao neosnovanog: „Sud može razmatrati predmet samo nakon što su iscrpljena sva raspoloživa domaća pravna sredstva, u skladu s općeprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i unutar razdoblja od četiri mjeseci od dana donošenja konačne odluke“⁴⁵.

3.3.2.1. Iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava

Pravilo iscrpljenja domaćih pravnih sredstava nalaže da podnositelju zahtjeva mora biti omogućeno da upotrijebi dostupna pravna sredstva u odnosu na povrede. Sredstva trebaju biti

⁴²Europski sud za ljudska prava, Glavno tajništvo, Vodič za sastavljanje akcijskih planova i izviješća o izvršenju presuda Europskog suda za ljudska prava, str. 11.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680592208>, pristupljeno 12. 02. 2025.

⁴³Europski sud za ljudska prava, Glavno tajništvo, Vodič za sastavljanje akcijskih planova i izviješća o izvršenju presuda Europskog suda za ljudska prava, str. 12.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680592208>, pristupljeno 12. 02. 2025.

⁴⁴Europski sud za ljudska prava, Glavno tajništvo, Vodič za sastavljanje akcijskih planova i izviješća o izvršenju presuda Europskog suda za ljudska prava, str. 13. – 14.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680592208>, pristupljeno 12. 02. 2025.

⁴⁵ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 35.

dopuštena, učinkovita u smislu da su dostatna na postizanje svrhe radi koje se primjenjuju.⁴⁶ Pravilo nije jedinstveno za Konvenciju te praksu Europskog suda već je inkorporirano u većinu nacionalnih zakonodavstava i drugih međunarodnih dokumenata poput Američke konvencije o ljudskim pravima, Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima.⁴⁷ U Hrvatskoj je u čl. 62., st. 2. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu (Narodne novine br. 49/02) propisano: „Ako je zbog povrede ustavnih prava dopušten drugi pravni put, ustavna tužba može se podnijeti tek nakon što je taj pravni put iscrpljen” što se dodatno ističe i u čl. 65. koji propisuje sadržaj tužbe: „Ustavna tužba mora sadržavati dokaze o tome da je iscrpljen pravni put”. Izuzetci od pravila su vezani uz ne donošenje odluke nadležnog suda u razumnom roku, kad se osporenim aktima vrijeđaju ustavna prava ili kad bi veća šteta nastala ne pokretanjem postupka pred Ustavnim sudom.⁴⁸ Podnositelj mora poštivati pravila postupanja u domaćem pravu, iskoristiti dostupna pravna sredstva ali u to ne ulaze sredstva koja bi postojala u slučaju da se zahtjev za ostvarivanjem nekog prava pokreće pred drugim međunarodnim tijelom. Tada bi zahtjev bio odbijen, pošto o istim pravima i navodima odlučuje drugo međunarodno tijelo što je propisano također čl. 35., st. 2. Konvencije. Ukoliko postoji više pravnih sredstava kojima bi se postigla ista svrha, dovoljno je da podnositelj iskoristi samo jedno od njih (Micallef protiv Malte, st. 58., zahtjev br. 17056/06)⁴⁹. Uobičajeno se kao pravna sredstva smatraju tužbe prema upravnom, kaznenom sudu. Na njihovu odluku se podnosi žalba ako je ona dopuštena, zatim se na odluku po žalbi podnosi žalba Vrhovnom sudu. Ustavnom tužbom prema Ustavnom sudu omogućena je zaštita prava ukoliko je ono povrijeđeno zbog neusuglašenosti zakona s Ustavom ili neusuglašenosti drugih propisa s Ustavom i zakonom koja su primijenjena u slučaju podnositelja. Revizija kao sredstvo ponavljanja sudskog postupka također se smatra ključnim u ispravku narušenih prava.

Prigovor unutar postupka pred domaćim sudovima se mora odnositi na 'bit' odnosno povredu prava zaštićenih nacionalnim zakonodavstvom, te se u tom slučaju nije potrebno referirati na konvencijska prava ako ih je moguće zaštititi bez pokretanja postupka pred Europskim sudom.

⁴⁶ Europski sud za ljudska prava, Glavno tajništvo, Vodič za sastavljanje akcijskih planova i izvješća o izvršenju presuda Europskog suda za ljudska prava, str. 22.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680592208>, pristupljeno 12. 02. 2025.

⁴⁷ Omejec, loc. cit. (bilj. 29.), str. 22.

⁴⁸ Ustavni zakon o Ustavnom sudu, (Narodne novine, br. 99/99, 29/02, 49/02,), čl. 63.

⁴⁹ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Vodiči , Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti, ažurirano 31. 08. 2019., str. 24.

Opće pravilo glasi da podnositelji zahtjeva imaju obvezu iskorištavanja pravnih sredstava unutar države ugovornice, makar žive izvan njene nadležnosti.⁵⁰

Iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava omogućava nacionalnom sudstvu da dokaže učinkovitost i svrsishodnost instrumenata domaćeg zakonodavstva. I za podnositelja je u cilju da se povreda nad pravima ispravi u što kraćem roku.

Ukoliko tijekom postupka pred nacionalnim sudovima, država ugovornica ustali novo pravno sredstvo, Europski sud će ispitati njegovu svrsishodnost. Ukoliko je sredstvo potvrđeno kao ispravno, svim podnositeljima u sličnim slučajevima mora biti omogućen pristup tom sredstvu te su obvezni iskoristiti to pravno sredstvo unutar predviđenog roka.⁵¹ Nije ih moguće iskoristiti nakon pokretanja zahtjeva pred Europskim sudom.⁵²

3.3.2.2. Isti zahtjevi

Prema čl.35, st.2. Konvencija navodi: „Sud neće razmatrati niti jedan pojedinačni zahtjev podnesen na temelju čl. 34., koji je u osnovi isti kao neki predmet što ga je Sud već ispitivao, ili koji je već podvrgnut nekom drugom međunarodnom postupku istrage ili rješavanja te ako ne sadrži nikakve nove relevantne činjenice". Da bi bio valjan nije dovoljno da se navedu nove dotada nepoznate činjenice kojim bi podnositelj potkrijepio prethodno navedenu povredu, već se njima podnositelj mora učiniti vjerojatnim povredu prava.⁵³

3.3.2.3. Zloupotreba pojedinačnih zahtjeva

Prema čl. 35., st. 3. Konvencija opisuje još jedan uvjet: „Sud će proglasiti nedopuštenim svaki pojedinačni zahtjev podnesen na temelju čl. 34. ako smatra da je:

⁵⁰ Europski sud za ljudska prava, Glavno tajništvo, Vodič za sastavljanje akcijskih planova i izvješća o izvršenju presuda Europskog suda za ljudska prava, str. 26.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680592208>, pristupljeno 12. 02. 2025.

⁵¹ Europski sud za ljudska prava, Glavno tajništvo, Vodič za sastavljanje akcijskih planova i izvješća o izvršenju presuda Europskog suda za ljudska prava, str. 30., točka 110.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680592208>, pristupljeno 12. 02. 2025.

⁵² Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Vodiči , Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti, ažurirano 31. 08. 2019., 30. str., točka 102.
Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava - Vodiči, pristupljeno 01. 02. 2025.

⁵³ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Vodiči , Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti, ažurirano 31. 08. 2019., str. 25.
Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava - Vodiči, pristupljeno 01.02.2025.

a) nespojiv s odredbama Konvencije i dodatnih protokola, očitno neosnovan ili predstavlja zloupotrebu prava na podnošenje zahtjeva".

Zloupotreba prava definira se putem radnji podnositelja koje narušavaju funkcionalnost Europskog suda i ometaju ga u primjereni konvencijskog prava na potrebne slučajeve u kojima je zaista bilo povrede. Radne sa učinkom zavaravanja Europskog suda mogu se odnositi na davanje netočnih navoda koje bi nadležna tijela navodile na pogrešne zaključke, odavanje informacija vezanih uz vođenje povjerljivog postupka prijateljskog rješavanja zahtjeva, pritom koristeći uvredljive izraze i jezik.⁵⁴

3.3.2.4. Odgovornosti države

Zahtjev mora biti spojiv sa 'ratione personae'/odgovornošću države odnosno izvor povrede prava podnositelja mora biti država odnosno visoka ugovorna stranka, pa shodno tome, može biti odbijen ako se podnosi protiv pojedinca, države ili međunarodne organizacije koja nije ratificirala Konvenciju ili neki od Protokola.⁵⁵ Druga nadležnost države s obzirom na činjenice iz zahtjeva je 'ratione loci'/teritorijalna nadležnost. Država je odgovorna za zahtjeve koji se odnose na njene nadležnosti.⁵⁶ Konvencija se u državama ugovornicama, izravno primjenjuje i na njene građane i nacionalno zakonodavstvo tek nakon što je dotična država ratificira⁵⁷. Iz toga proizlazi zahtjev za 'ratione temporis'/vremensku nadležnost, kojom se određuje da će se podneseni zahtjev uzeti na razmatranje ako se odnosi na povrede nastale nakon ratificiranja Konvencije sa izuzetkom situacije gdje je povreda izvorno nastupila prije ratificiranja ali su njene posljedice prerasle u trajnu povredu koja traje i nakon ratifikacije⁵⁸.

⁵⁴ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Vodiči , Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti, ažurirano 31. 08. 2019., str.37.

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava - Vodiči, pristupljeno 01.02.2025.

⁵⁵ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Vodiči , Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti, ažurirano 31. 08. 2019., str. 41.-42., točka.100., 167.

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava - Vodiči, pristupljeno 01.02.2025.

⁵⁶ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Vodiči , Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti, ažurirano 31. 08. 2019., str. 43., točka.185.

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava - Vodiči, pristupljeno 01.02.2025.

⁵⁷ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Vodiči , Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti, ažurirano 31. 08. 2019., str. 47., točka.195.

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava - Vodiči, pristupljeno 01.02.2025.

⁵⁸ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Vodiči , Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti, ažurirano 31. 08. 2019., str. 47., točka.196.

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava - Vodiči, pristupljeno 01.02.2025.

Zahtjev se ne može odnositi na bilo što, mora se odnositi na 'ratione materiae'/predmet spora. Predmet spora može biti pitanje povrede prava zaštićenih Konvencijom.⁵⁹

Nepostojanje značajne štete nastale povredom prava može biti razlog za neosnovanost zahtjeva. Značajna šteta nastaje kada prijeđe granicu koja ne mora biti vezana uz vrijednost spora što je povezivo sa zaštitnom odredbom na temelju koje Europski sud mora ispitati osnovanost predanog zahtjeva ako je ta radnja potrebna kako bi se poštivala ljudska prava.⁶⁰

3.3.3. Međudržavni zahtjevi

Čl. 33. Konvencije: „Svaka visoka ugovorna stranka može se obratiti Sudu povodom svake navodne povrede odredaba Konvencije i dodatnih protokola od strane druge visoke ugovorne stranke.”

Kad država podnese zahtjev protiv druge države ugovornice, predsjednik odjela kojem je predmet dodijeljen osniva vijeće kojemu obje stranke podnose pisana očitovanja oko dopuštenosti zahtjeva. Vijeće će odlučiti o dopuštenosti zahtjeva uz pomoć izvješća postavljenog suca izvjestitelja.⁶¹ Ako zahtjev podnosi više država koje imaju zajedničke interese, mogu dogovorno na poziv predsjednika vijeća postaviti suca koji bi djelovao u interesu svih stranaka.⁶²

4. Postupak odlučivanja o zahtjevu

Pravilima Poslovnika (49.,52,53,54.a) i Konvencijom utvrđuju se pravila u odlučivanju o dopuštenosti pojedinačnog zahtjeva. Svaki pojedinačni zahtjev se dodjeljuje na razmatranje odjelu vijeća, o čemu odlučuje predsjednik Europskog suda. Ako se po zahtjevu koje je zaprimio odjel može bez razmatranja donijeti odluka da je nedopušten, zahtjev razmatra sudac

⁵⁹ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Vodiči , Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti, ažurirano 31. 08. 2019., str. 52., točka 220.

⁶⁰ Europski sud za ljudska prava, Glavno tajništvo, Vodič za sastavljanje akcijskih planova i izvješća o izvršenju presuda Europskog suda za ljudska prava, str. 64. - 65.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680592208>, pristupljeno 12. 02. 2025.

⁶¹ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, European Court of Human Rights, 18.listopad, 2021., Pravilo 48.

⁶² Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Pravilo 30.
<https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovnik-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

odjela u funkciji suca pojedinca. Pritom sudac pojedinac može i zahtjev brisati sa liste zahtjeva. Odluka je konačna i dostavlja se podnositelju zahtjeva putem dopisa.⁶³

Nakon što je zahtjev proglašen dopuštenim, sud može zatražiti stranke u postupku da u određenom roku podnesu dokaze i pisana očitovanja koja bi bila bitna za rješavanje zahtjeva. Zastupnici stranaka koji djeluju u njihovo ime, bilo države ili podnositelja zahtjeva, dužni su također priložiti zatražene dokaze i očitovanja te na pristojan i civiliziran način iznijeti činjenice. Bezrazložno odbijanje sudjelovanja, neprikladno ponašanje podnositelja ili zastupnika države tokom postupka razmatranja zahtjeva može dovesti do ugrožavanja mogućnosti da se opravdaju ili obrane navodne povrede prava iz zahtjeva, time što Europski sud može takve navode odbaciti.⁶⁴ Nakon što tajnik vijeća obavijesti državu ugovornicu o zahtjevu podnesenom protiv nje, proslijedit će primjerak zahtjeva i svakoj drugoj državi ugovornici čiji državljani su u procesu pred Europskim sudom ili njegovim tijelima na temelju vlastitih zahtjeva za zaštitom prava.

4.1. Odluke i presude Europskog suda

Odluke o dopuštenosti zahtjeva, nedopuštenosti istog i o njegovom brisanju s liste, presude o osnovanosti su konačne. Presude postaju konačne protekom tri mjeseca od dana donošenja presude ako do tada nije podnesen zahtjev za podnošenje predmeta velikom vijeću, ako stranka izjavi da neće podnijeti zahtjev prema velikom vijeću i kada podnese zahtjev ali on bude odbijen sukladno pravilima iz čl. 43. Konvencije.

Sadržaj presude uređen je Pravilom 74. Poslovnika Europskog suda:

„a) imena predsjednika i ostalih sudaca koji čine dotično vijeće ili odbor, te ime tajnika ili zamjenika tajnika;

b) datume kad je usvojena i izrečena;

⁶³Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, European Court of Human Rights, 18.listopad, 2021., Pravilo 54., st. 3.

<https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovnik-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

⁶⁴Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, European Court of Human Rights, 18.listopad, 2021., Pravilo 44.C, 44.D

<https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovnik-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

- c) naznaku stranaka;
- d) imena zastupnika država, odvjetnika ili savjetnika stranaka;
- e) opis provedenog postupka;
- f) činjenično stanje;
- g) sažetak podnesaka stranaka;
- h) pravnu osnovu;
- i) izreku;
- j) odluku, ako postoji, o troškovima;
- k) broj sudaca koji čine većinu;
- l) izjavu o neslaganju ili izdvojeno mišljenje suca koje je sudjelovalo u razmatranju predmeta u vijeću ili velikom vijeću ".

4.1.1. Primjeri presuda iz prakse Europskog suda za ljudska prava

Prijateljsko rješenje

(Bićanić protiv Hrvatske, zahtjev br.12529/22)

U ovom slučaju je podnositelj zahtjeva tvrdio da mu nije bilo omogućeno podnošenje ustavne tužbe dok su bili u pritvoru no naknadno je podnešena. Ustavni sud proglašava ju nedopuštenom. Podnositelj zahtjeva podnio je prigovor da mu je povrijeđeno pravo pristupa Ustavnom sudu. Radi s o povredi čl. 6. Konvencije. Vlada RH priznala je povredu te su ponudili podnositelju zahtjeva novčanu naknadu, koju su se obvezali platiti u roku od tri mjeseca od pomirenja. Podnositelj je prihvatio uvjete te je obavijestio Europski sud da se slaže s ponuđenim. Nakon što je država ispunila svoju obvezu prema podnositelju, Europski sud je donio rezoluciju te izbrisao predmet s liste predmeta Europskog suda.⁶⁵

⁶⁵ HUDOC-EXEC, Resolution CM/ResDH(2024)362, Execution of the decisions of the European Court of Human Rights, [https://hudoc.exec.coe.int/eng#{%22execidentifier%22:\[%22001-239039%22\]}](https://hudoc.exec.coe.int/eng#{%22execidentifier%22:[%22001-239039%22]}), pristupljeno 23. 02. 2025.

Povreda čl. 6. Konvencije – jednakost stranaka u postupku

Maravić Markeš protiv Hrvatske (zahtjev br. 70923/11)

Zahtjev je podnesen od strane podnositeljice na temelju tvrdnje da su domaće pravne vlasti u upravnom postupku prekršile načelo jednakosti stranaka, iz 6. čl. Konvencije.

Podnositeljica je bila šest godina zaposlena na radnom mjestu 'inspektor Gradskog vijeća Grada Zagreba'. Izvršno vijeće Općinskog vijeća smijenilo ju je te stavilo na raspolaganje, potom je preraspoređena u Tajništvo Gradskog ureda za komunalne poslove, promet i infrastrukturu, bez ugovora za stalno. Tajništvo odlukom nije produžilo ugovor o radu te joj radni odnos prestaje po završetku otkaznog roka, 31. ožujka 1992., bez mogućnosti otpremnine. Nakon proteka osam godina, u srpnju 2006. podnositeljica podnosi zahtjev za isplatu otpremnine pozivajući se na članak 383(a) Zakona o državnoj upravi. Uredu Gradskog vijeća Grada Zagreba za planiranje, zaštitu okoliša, razvoj, graditeljstvo, komunalno gospodarstvo i promet.

Općinski ured, pozivajući se na čl. 138. Zakon o radu utvrđuje da je zahtjev podnesen nepravodobno, jer je rok za podnošenje bio tri godine od otpuštanja s radnog mjesta. Također, prema čl. 214. Zakona o obveznim odnosima ne postoji mogućnost zahtijevanja ispunjenja obveze ako je već prošao rok zastare koji iznosi pet godina prema čl. 371. Zakona o obveznim odnosima. Na temelju utvrđenog potvrđuje prvostupanjsku odluku a žalbu proglašava neosnovanom.

Dana 23. prosinca 2006. podnositeljica pokreće upravni spor pred Upravnim sudom protiv odluke o žalbi na prvostupanjsko rješenje. Prije odlučivanja Upravni sud je proslijedio predmet Općinskom uredu da se očituje o njemu pri čemu je utvrdio da se podnositeljčin zahtjev temelji na krivoj odredbi Zakona o državnoj upravi jer prestanak ugovora o radu nije nastupio na temelju čl. 383 (a) odnosno zbog preraspodjele za potrebe državne službe, već na temelju čl. 383. gdje se navodi: „temeljem kojeg je tužitelju prestao radni odnos, predviđa preustroj jedinica ili pojedinih radnih mjesta kao razlog za stavljanje na raspolaganje ili prestanak radnog odnosa, te kao takav ne predviđa otpremninu"⁶⁶. Utvrđuje se da joj je radni odnos prestao zbog preustroja jedinica ili pojedinih radnih mjesta, a ne zbog preraspodjele za potrebe državne službe.

⁶⁶ Case of Maravić Markeš v. Croatia, (Zahtjev br. 70923/11), točka 9.
<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-139933%22%5D%7D>, pristupljeno 23. 02. 2025.

Podnositeljica u razdoblju od rujna 2007. do prosinca 2008. traži ubrzanje postupka pred Upravnim sudom. U ožujku 2009. podnositeljica je zatražila od Upravnog suda i predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske izuzeće suca iz njenog predmeta. Zahtjev je odbijen kao neosnovan od oba suda.

Upravni sud je u svibnju 2009. odbio tužbu zaključujući da je podnositeljici prestao radni odnos zbog preustroja jedinica ili pojedinih radnih mjesta, a ne zbog preraspodjele za potrebe državne službe. Samim time podnositeljica nema pravo na otpremninu. Općinski ured nije tu činjenicu utvrdio te se vodio navedenim od strane podnositeljice. Na temelju tih činjenica zahtjev je proglasio nedopuštenim zbog zastare roka a ne zbog krive zakonske osnove zahtjeva za otpremninom.

Podnositeljica podnosi ustavnu tužbu Ustavnom sudu u srpnju 2009. Protiv rješenja Upravnog suda kojim je odbio upravnu tužbu podnositelja i potvrdio prvostupanjsko rješenje Općinskog ureda. Ustavna tužba je u ožujku 2011. proglašena nedopuštenom kao očito neosnovana. Ustavni sud navodi „pritužiteljica u ustavnoj tužbi nije mogla dokazati da je Upravni sud postupao protivno ustavnim odredbama o ljudskim pravima i temeljnim slobodama ili da je proizvoljno tumačio mjerodavne zakonske odredbe. Ustavni sud stoga utvrđuje da se u konkretnom slučaju ne postavlja pitanje ustavnih prava podnositeljice. Dakle, u predmetu nema ustavnopravnog pitanja o kojem bi Ustavni sud mogao odlučivati”⁶⁷.

Podnositeljica je usporedno sa glavnim zahtjevom za otpremninom podnijela tužbu Vrhovnom sudu Republike Hrvatske zbog duljine upravnog postupka. Tužba je odbijena te je upućena žalba koja je također odbijena. Podnositeljica potom podnosi ustavnu tužbu Ustavnom sudu protiv odluke Vrhovnog suda. Ustavna tužba je odbijena jer predmet zahtjeva nije u nadležnosti Ustavnog suda.

Vlada je osporila dopuštenost ovog prigovora tvrdeći da podnositeljica nije pretrpjela nikakvu značajnu štetu s obzirom da je njezin zahtjev za isplatu otpremnine u svakom slučaju bio očito neosnovan zbog proteka četrnaest godina od prestanka njenog radnog odnosa.

Europski sud u vezi zaštite načela jednakosti stranaka u okviru poštenog suđenja, zahtijeva da se svakoj stranci pruži prilika da iznese svoj slučaj. Sud po tom pitanju primjećuje da je Općinski ured, kao tuženik u predmetnom upravnom postupku, podnio odgovor na podnositeljevu tužbu Upravnom sudu sa obrazloženim mišljenjem o osnovanosti tužbe

⁶⁷ Case of Maravić Markeš v. Croatia, (Zahtjev br. 70923/11), točka 18.
<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-139933%22%5D%7D>, pristupljeno 23. 02. 2025.

navodeći nove činjenice (drugi dio zakona koji je temelj prestanka radnog odnosa i temelj neosnovanosti zahtjeva za otpremninom) tražeći da se tužba odbaci te taj odgovor nije proslijeđen podnositeljici zahtjeva i ona ga nije imala priliku komentirati što joj je trebalo biti omogućeno, posebice zbog utvrđenih novih činjenica. Europski sud smatra da sud ne može ocjenjivati valjanost argumenata koje podnositelj zahtjeva nije imao priliku iznijeti bez obzira na njihovu beznačajnost u krajnjem ishodu spora. „Takva praksa Upravnog suda postavlja ozbiljno pitanje u pogledu načela jednakosti stranaka u postupku, sadržanog u članku 6. stavku 1. Konvencije”⁶⁸. „Pitanje je li podnositeljica zahtjeva pretrpjela „značajnu štetu” u smislu članka 35. stavka 3. točke (b) Konvencije treba pridružiti meritumu, budući da je ono usko povezano sa prigovorom podnositeljice zahtjeva o povrijedi načela jednakosti stranaka”⁶⁹. Europski sud odbio je Vladin prigovor nedopuštenosti jer nisu bile navedene činjenice ni argumente kojima bi država obranila radnu propuštanja podnošenja odgovora nadležnog tijela tužitelju s novim činjenicama na kojima se temelji odluka. Europski sud zaključuje da je došlo do povrede čl. 6., st. 1. Konvencije.

Ostali prigovori o povredi čl. 6. , st. 1. Konvencije zbog nedostatka usmene rasprave, čl. 13. Konvencije zbog nedostatka učinkovitih pravnih lijekova, čl. 14. Konvencije da je bila diskriminirana zbog svog srpskog podrijetla su odbačeni.

Podnositeljica je zahtijevala novčanu naknadu na ime materijalne i nematerijalne štete. Europski sud donio je presudu u kojoj navodi da ne nalazi nikakvu uzročnu vezu između utvrđene povrede i navodne materijalne štete. O zahtjevu za naknadu nematerijalne štete navodi da smatra da utvrđivanje povrede članka 6. stavka 1. Konvencije treba samo po sebi predstavljati dostatnu pravičnu naknadu.⁷⁰

⁶⁸ se of Maravić Markeš v. Croatia, (Zahtjev br. 70923/11), točka 52.

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-139933%22%5D%7D>, pristupljeno 23. 02. 2025.

⁶⁹ Case of Maravić Markeš v. Croatia, (Zahtjev br. 70923/11), točka 43.

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-139933%22%5D%7D>, pristupljeno 23. 02. 2025.

⁷⁰ Case of Maravić Markeš v. Croatia, (Zahtjev br. 70923/11), točka 63.

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-139933%22%5D%7D>, pristupljeno 23. 02. 2025.

4.2. Obvezni učinak presuda

Europski sud odlučuje po zahtjevu nakon utvrđivanja njegove dopuštenosti donošenjem presude. U njoj navodi svoje zaključke donese na temelju činjenica iz zahtjeva koje potom obrazlaže u odnosu s prethodno izrečenim presudama. Izriče i mjere potrebne za primjenu u domaćem zakonodavstvu države ugovornice i/ili određuje druge mjere kao npr. pravičnu naknadu. Sve države „obvezuju se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke”⁷¹.

4.3. Pilot presude

Postupak za donošenje pilot presuda Europski sud uveo je 2004. g. na temelju 'Rezolucije Odbora ministara Res (2004)'⁷². Ogledne ili pilot-presude uređene su i Poslovníkom Europskog suda, pod 61. Pravilom. Pokreću ga stranke ili Europski sud po službenoj dužnosti kada se tijekom ispitivanja povreda iz zahtjeva podnositelja utvrde sistemski problemi unutar domaćih pravosudnih tijela države ugovornice. Stranke su pritom dužne sudu pružiti informacije ako imaju saznanje da je sistemski problem uzrokovao povredu njihovih prava od strane domaćih tijela. U pilot-presudi opisuje se sustavni problem i izriču se korektivne mjere koje bi trebalo primijeniti u primjerenom roku na domaćoj razini. Europski sud može odgoditi rješavanje pitanja naknade dok država ne usvoji propisane korektivne mjere. Karakteristično za pilot presude je da Europski sud stopira ispitivanje drugih podnesenih zahtjeva sa sličnim činjenicama, dok se ne utvrdi da li će mjere iz ogledne presude dovesti do rješavanja sustavnih problema u državi ugovornici. Ta odgoda podsjeća na institut oglednog spora u korišten u domaćem pravu.

Ako se u pilot predmetima postigne prijateljsko rješenje zahtjeva, država ugovornica mora u rješenju izjaviti da se obvezuje provesti opće mjere iz pilot presude te će dodijeliti naknadu ako je to potrebno.

Ukoliko država ugovornica ne primijeni izrečene mjere iz pilot presude, Europski sud o tome obavještava Odbor ministara, Parlamentarnu skupštinu Vijeća Europe, Glavnog tajnika Vijeća Europe i Povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe.

⁷¹ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 46., st. 1.

⁷² Omejec, J., Izvršenje presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava, UDK: 341.231.145(4)(094.8) 347.952:341.231.145(4), str. 1918.

Prva ogledna presuda donesena je u slučaju Broniowski protiv Poljske (2004.). Ta presuda bila je svojevrsni odgovor Europskog suda na trend rasta zahtjeva sa sličnim karakteristikama, ispitivanjem kojih se utvrdilo ponavljanje povreda konvencijskih prava. Zaključuje se da su ponavljajuće povrede rezultat dubokih strukturalnih ili sistemskih problema država u pitanju.⁷³ Kako se radi o većem broju zahtjeva, postupak pilot-presude vođen za rješavanje jednog zahtjeva koji je činjenično isti kao i ostali, mogao bi riješiti i ostale. Time bi se smanjio pritisak na Europski sud zbog same količine slučajeva. Cilj postupka ogledne (pilot-) presude je da se kreira podloga u domaćem zakonodavstvu i sudstvu koja bi spriječila buduće potrebe za donošenjem pilot-presuda a moguće i smanjila uopće broj zahtjeva prema Europskom sudu zbog povrede prava na istim osnovama.⁷⁴

4.4. Pravedna naknada

Na temelju čl. 41. Konvencije, Vijeće ili odbor prilikom odlučivanja o izvornom zahtjevu mogu utvrditi da je došlo do povrede Konvencije ili dodatnih protokola te mogu pritom odlučiti i o pravednoj naknadi.

No stranke mogu i samostalno podnijeti zahtjev za pravednu naknadu, temeljen na 60. Pravilu iz Poslovnika Europskog suda. Jedino što sud neće razmatrati individualni zahtjev dok ne odluči o mjeri pravedne naknade u sklopu presude kojom rješavam predmet u postupku. Pri dosuđivanju pravedne naknade potrebno ju je isplatiti u određenom roku kako se ne bi obračunavale kamate.

4.5. Prijateljsko rješenje

Ukoliko se zahtjev podnositelja proglasi dopuštenim, tajnik vijeća kontaktira obje stranke na inicijativu vijeća ili predsjednika vijeća predlažući rješavanje u toj stvari putem 'prijateljskog rješenja'.⁷⁵ Pregovori o prijateljskom rješenju su tajni a provedbu nadzire Odbor ministara.⁷⁶

⁷³ Omejec, op. cit.(bilj, 72.), str. 1923.

⁷⁴ Omejec, op. cit. (bilj. 72.), str. 1923. - 1925.

⁷⁵ Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, European Court of Human rRights, 18.listopad, 2021., Pravilo 62., st. 1.

<https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovnik-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

⁷⁶ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 39., st. 1. – 2.

Ako obje stranke prihvate opciju prijateljskog rješenja, kad se ono provede, vijeće će izbrisati predmet s liste predmeta Europskog suda.⁷⁷

U slučaju da podnositelj zahtjeva odbije pristupiti rješavanju predmeta putem 'prijateljskog rješenja', država ugovornica može podnijeti Europskom sudu zahtjev za brisanje predmeta s liste uz prilaganje jednostrane izjave kojom potvrđuje povredu prema podnositelju u predmetu koji se vodi protiv nje i obvezuje se da će ispraviti povredu primjenom predloženih mjera⁷⁸. Prema slobodnoj procjeni izjave predane Europskom sudu, kada okolnosti slučaja ulijevaju sigurnost da bi država mogla zadovoljiti zahtjevu podnositelja bez provedbe postupka ispitivanja predmeta, sud će djelomice ili u potpunosti brisati zahtjev sa liste predmeta čak i kada bi podnositelj htio nastaviti ispitivanje povrede pred Europskim sudom.⁷⁹

4.6. Obnova postupka

Ustavni sud (u odluci broj: U-III-3304/2011 od 23. siječnja 2013., točka 30.) je prihvatio načelna stajališta Europskog suda, prema kojima je jedna od najznačajnijih pojedinačnih mjera za izvršavanje presude Europskog suda omogućavanje da se domaći sudski postupak koji je rezultirao povredom konvencijskog prava ponovi ili obnovi.

4.6. Ponavljanje postupka nakon konačnosti presude Europskog suda za ljudska prava

Tijekom svog rada, Odbor ministara je ustanovio ponavljanje završenog postupka kao najučinkovitiju mjeru za postizanje 'restitutio in integrum' odnosno vraćanje u prijašnje stanje prije povrede prava i sloboda podnositelja. Države ugovornice bile su upućene u preporuku oko tog instituta te su ga i u hrvatskom zakonodavstvu predvidjele u Zakonu o parničnom

⁷⁷ Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, European Court of Human Rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 43., st. 3.
<https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovnik-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

⁷⁸ Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, European Court of Human Rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 62. A, st. 1.,
<https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovnik-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

⁷⁹ Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, European Court of Human Rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 62. A, st. 3.,
<https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovnik-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

postupku, čl. 428. a. U svrhu ponavljanja postupka u povodu konačne presude Europskog suda za ljudska prava popisuje se: „Kad Europski sud za ljudska prava utvrdi povredu kojeg ljudskog prava ili temeljne slobode zajamčene Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i dodatnih Protokola uz tu Konvenciju koje je Republika Hrvatska ratificirala, stranka može, u roku od trideset dana od konačnosti presude Europskog suda za ljudska prava, podnijeti zahtjev sudu u Republici Hrvatskoj koji je sudio u prvom stupnju u postupku u kojemu je donesena odluka kojom je povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda, za izmjenu odluke kojom je to pravo ili temeljna sloboda povrijeđeno”⁸⁰.

4.7. Revizija, tumačenje, ispravljanje presude i odluke

O zahtjevu za revizijom prethodno donesene presude, odlučuje novo vijeće u pojedinom odjelu uz obvezu da jedan od tri člana vijeća bude sudac koji je sudjelovao u donošenju prethodne presude.⁸¹ Vijeće odlučuje i o zahtjevu za tumačenjem presude, kojeg stranka ima pravo podnijeti u roku od godine dana od izricanja presude. Zahtjev se prvotno podnosi Tajništvu, Europski sud odlučuje o razlozima zahtjeva. Ukoliko su dovoljni za provedbu postupka, sastavlja izvorno vijeće ukoliko je to moguće te tajništvo priopćuje drugoj stranci da se očituju o zahtjevu.⁸²

Također, Poslovníkom Europskog suda predviđa se mogućnost podnošenja zahtjeva za ispravkom presude u roku od šest mjeseci od saznanja za nove činjenice koje bi mogle utjecati na drugačije rješavanje predmeta.⁸³ Zahtjev je valjan ako sadrži oznaku presude za koju se traži ispravak i na koju bi mogle utjecati nova saznanja.⁸⁴ Vijeće u istom sastavu koje je

⁸⁰ Marić - Ivanović, R., Ponavljanje postupka u parnici povodom konačne presude Europskog suda za ljudska prava, <https://informativ.hr/strucni-clanci/ponavljanje-postupka-u-parnici-povodom-konacne-presude-europskog-suda-za-ljudska-prava>, pristupljeno 10. 02. 2025.

⁸¹ Poslovník Europskog suda za ljudska prava, European Court of Human Rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 114., <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovník-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

⁸² Poslovník Europskog suda za ljudska prava, European Court of Human Rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 79. <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovník-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

⁸³ Poslovník Europskog suda za ljudska prava, European court of human rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 80., st. 1., <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovník-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

⁸⁴ Poslovník Europskog suda za ljudska prava, European court of human rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 80., st. 2., <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovník-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

donijelo izvornu presudu, može ako smatra da je opravdano – odbiti ponovno ispitivati predmet u svijetlu novih činjenica.⁸⁵ Po prihvaćanju zahtjeva, tajnik vijeća upućuje poziv strankama predmeta da podnesu pisana očitovanja u propisanom roku. Ako se ne uspije formirati izvorni sastav vijeća, ždrijebom se biraju novi suci koji će o zahtjevu odlučiti novom presudom.⁸⁶

Europski sud će u na svoju inicijativu ili na zahtjev stranke podnesen u roku od mjesec dana od izricanja odluke ili presude, ispraviti očite pogreške u podacima.⁸⁷

5. Izvršenje presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava

S obzirom na to da je Hrvatska jedna od članica Vijeća Europe, Konvencija je na snazi i u Hrvatskoj te shodno tim činjenicama, praksa Europskog suda za ljudska prava od iznimne je važnosti za hrvatske sudove zbog potrebe za nadograđivanjem postojećih normi, usvajanjem novih normi i mjera kako bi štitile zajedničke vrijednosti pod okriljem Konvencije.

5.1. Nadzor nad izvršenjem presuda Europskog suda za ljudska prava

Europski sud ne funkcionira kao sud 4. stupnja, kojemu se mogu podnijeti žalbe na odluke nacionalnih sudova, te ih ne može mijenjati ili ukidati shodno presudi donesenoj u korist oštećenog podnositelja zahtjeva spram države.⁸⁸

Zbog toga se oslanja na obveznu snagu svojih presuda u odnosu na visoke ugovorne strane – države koje su članice Vijeća Europe i ugovornice Konvencije. Obveza poštivanja odluka Europskog suda propisuje se u Konvenciji: „Visoke se ugovorne stranke obvezuju da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke”⁸⁹. Izvršenje presude donesenih od strane Europskog suda sastoji se u sprječavanju daljnje povrede prava, naknade

⁸⁵ Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, European court of human rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 80., st. 3.,

<https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovnik-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

⁸⁶ Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, European court of human rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 80., st. 3. - 4.,

<https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovnik-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

⁸⁷ Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, European court of human rights, 18. listopada, 2021., Pravilo 81., <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovnik-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

⁸⁸ Bakotić B., *Pojedinac pred Europskim sudom za ljudska prava*, Pravni fakultet, Zagreb, 1999., str. 14.

⁸⁹ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 46., st. 1.

i obveze sprječavanja budućeg ponavljanja povrede u istom ili drugim slučajevima iste činjenične prirode. Obveze se odnose na državu čija tijela su svojim djelovanjem ili izostankom istog pridonijela utvrđenoj povredi pred Europskim sudom. Provedba mjera iz presude je u nadležnosti onog državnog tijela koje je prouzrokovalo povredu u sklopu domaćeg prava. Države sastavljaju akcijske planove ili akcijska izvješća za Odbor ministara Vijeća Europe, čime upućuju Odbor ministara o izabranim mjerama za izvršenje presuda i načinu njihove implementacije.⁹⁰

5.2. Vrste nadzora te ponavljanje istog

Cilj provedbe nadzora je osiguravanje dodatnog usklađivanja prakse Europskog suda sa nacionalnim sudovima čime bi se utjecalo i na smanjenje budućih povreda prava zajamčenih Konvencijom.

Odbor ministara Vijeća Europe provodi procjenu da li se poduzimaju sve potrebne mjere kako bi se otklonile posljedice radnji ili propuštanja istih, te mjere kojima bi se spriječile buduće povrede prava. Kada se postignu željeni učinci sa primijenjenim mjerama, Odbor ministara zatvara nadzor nad predmetom i donosi rezoluciju.

Odbor ministara može primijeniti dvije vrste nadzora – 'uobičajeni' koji se primjenjuje na većinu slučajeva te 'pojačani nadzor' u slučaju nad izvršenjem hitnih mjera iz presuda, oglednih presuda, presuda sa kompleksnim problemima i međudržavnih sporova. Ukoliko Odbor ministara ima nedoumica oko tumačenja zaključaka vezanih uz presudu čije izvršenje nadzire, može uputiti predmet Europskom sudu da odluči o spornom pitanju kako bi se nastavio nadzor. Moguća je i situacija da se država ugovornica protiv primjene konačne presude odnosno mjera, na što Odbor ministara može reagirati upućivanjem Europskom sudu zahtjeva za preispitivanje da li je stranka propustila ispuniti obvezu iz čl. 1. Konvencije. Ukoliko Europski sud utvrdi povredu u primjeni, u ovom slučaju nedostatak primjene presude u domaćem pravu od strane države ugovornice, vratit će predmet Odboru ministara kako bi

⁹⁰ Europski sud za ljudska prava, Glavno tajništvo, Vodič za sastavljanje akcijskih planova i izvješća o izvršenju presuda Europskog suda za ljudska prava, str. 3.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680592208>, pristupljeno 12. 02. 2025.

poduzeo mjere protiv države. Ako nema povrede, Odbor može privesti kraju postupak nadzora nad izvršenjem presude.⁹¹

U svrhu ostvarenja zajamčenih prava i sloboda, u presudama se određuju pojedinačne mjere (npr. okončanje/ubrzanje postupka pred nadležnim sudom, ponavljanje postupka, ponovna uspostava prava, pomilovanja, službena isprika/izjava vlade o nevinosti podnositelja, brisanje neosnovanih optužbi iz službene evidencije i sl.), opće mjere (promjene u zakonodavstvu, sudstvu, upravnoj praksi, javnim politikama) i/ili pravedna naknada (zadovoljština).⁹²

Posljedice ne primjenjivanja propisanih mjera iz presuda Europskog suda, unutar nacionalnih sudova ili zakonodavstva su nastavak nadzora od strane Odbora ministara Vijeća Europe odnosno nemogućnost da se pozitivno ocijeni provedeni nadzor nadležnog tijela. Bez završetka nadzora nemoguće je i samim podnositeljima da uspiju ishoditi ostvarenje prava i sloboda zbog kojih su se utjecali Europskom sudu.

5.3. Savjetodavna mišljenja na zahtjev domaćih sudova država ugovornica

Protokolom 16. Uveden je institut 'savjetodavnih mišljenja' Europskog suda. Taj instrument mogu koristiti najviši sudovi država ugovornica. Putem traženja davanja savjetodavnih mišljenja oko tumačenja dodatnih pitanja koja su se pojavili pri primjeni mjera iz presuda, državama ugovornicama omogućuje se lakša implementacija i razumijevanje konvencijskih prava, sloboda, popratnih protokola. Savjetodavna mišljenja Europskog suda može zahtijevati i Odbor ministara. Nije dopušteno da se zahtjev za mišljenjem odnosi na sadržaj ili na širinu dometa tog sadržaja. Ona su obrazložena ali nisu obvezujuća te ne moraju odražavati mišljenje svih sudaca. Bilo koji sudac čije mišljenje je suprotno od donesenog, u nekim segmentima ili svim, ima pravo dati u obliku 'posebnog mišljenja'.⁹³

⁹¹ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 46., st. 3. – 5.

⁹² Omejec, op. cit. (bilj. 72.), str. 1919. – 1921.

⁹³ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17), čl. 47., st. 1. – 2., čl. 48., čl. 49., st. 2.

5.4. Zastupanje Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava

Svaka visoka ugovorna stranka odnosno država ugovornica ima pravo postavljanja svojeg zastupnika pred Europskim sudom. Njegova najvažnija uloga je branjenje interesa države i zajednička suradnja u promicanju vrijednosti Konvencije.

Institut zastupnika osnovan je donošenjem Odluke o obavljanju poslova zastupanja Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava u Strasbourgu⁹⁴. Također je donesena i Uredba o Uredu zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava⁹⁵. Vlada Republike Hrvatske u čl. 4. Uredbe⁹⁶ imenuje zastupnika na prijedlog predsjednika Vlade. Uredbom se pobliže uređuju ovlasti i obveze zastupnika koje obuhvaćaju zastupanje Republike Hrvatske u postupcima pred Europskim sudom, suradnju s tijelima Europskog suda u koordiniranom izvršenju presuda/odluka koje se odnose na ostvarivanje prava putem domaćih tijela. Europski sud zastupniku dostavlja prijedloge za izdavanje privremenih mjera protiv države koju zastupa. Surađuje s stručnim tijelima Vijeća Europe u razvoju konvencijskog prava, te s nadzornim tijelom Europskog suda – Odborom ministara Vijeća Europe u postupcima primjene mjera u svrhu izvršenja presuda Europskog suda. Ovlašten je iznositi stavove i mišljenja o usklađenosti nacionalnih propisa sa Konvencijom i sudskom praksom Europskog suda. Ukoliko je to moguće, ovlašten je sudjelovati u pregovorima stranaka spora radi postizanja obostrano zadovoljavajućeg rješenja u okviru prijateljskog rješenja spora pred Europskim sudom.⁹⁷

Tehničku i pravnu potporu u provođenju dužnosti zastupstva, zastupniku pruža Ured. Nadležan je za pripreme poslove u vezi očitovanja države u postupcima pred Europskim sudom, na ročištima, sastancima Odbora ministara.⁹⁸ Također sudjeluje u izvršenju mjera iz donesenih presuda. Ured je zadužen za prijevod presuda koje se odnose na Republiku Hrvatsku (službeni jezici na kojima se donose presude su engleski i francuski) kao i izabranih presuda s obzirom na važnost opisane prakse u njima. Važni dokumenti doneseni od strane

⁹⁴Odluka o obavljanju poslova zastupanja Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava u Strasbourgu, Klasa: 023-03/12-01/26, Ur broj: 5030109-12-1, Zagreb, 9. veljače 2012.

⁹⁵ Uredba o Uredu zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Narodne novine, br. 18/2012., Klasa: 023-03/12-01/14, Ur broj: 5030109-12-1, Zagreb, 9. veljače 2012.

⁹⁶ Uredba o Uredu zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Narodne novine br. 18/2012., čl. 4.

⁹⁷ Uredba o Uredu zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Narodne novine br. 18/2012., čl.5. - 9.

⁹⁸ Uredba o Uredu zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Narodne novine br. 18/2012., čl. 8.

Europskog suda i Vijeća Europe također se prevode.⁹⁹ Ured je sastavljen od tri odjela s obzirom na zadatke. Odjel za pripremu predmeta, Odjel za izvršenje presuda i odluka te Odjel za usklađivanje zakona s Konvencijom te praćenje sudske prakse Europskog suda, drugih sudova Europske unije i drugih međunarodnih tijela.¹⁰⁰ U čl.10. Uredbe o Uredu zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, navodi se obveza državnih tijela da surađuju sa Uredom i zastupnikom u pružanju bitnih isprava i činjenica potrebnih za rad pred Europskim sudom, u obliku spisa predmeta, analize sudske i upravne prakse, pravnih shvaćanja oko primjene zakonodavnih normi, političkih dokumenata. Čelnici državnih tijela predlažu provedive mjere u skladu s donesenom presudom. Ukoliko to smatra potrebnim, zastupnik može dati inicijativu Vladi Republike Hrvatske za donošenje novih ili izmjenu postojećih zakonodavnih okvira. O razrješenju zastupnika odlučuje Vlada kojoj uz Hrvatski sabor podnosi godišnja izvješća.

Kao dodatna pomoć, pri Uredu se osniva tzv. međuresorno i međuinstitucionalno stručno tijelo sastavljeno od stručnjaka iz redova najviših sudova RH (Ustavni i Vrhovni sud), Državnog odvjetništva, tijela lokalne i područne samouprave, tijela državne uprave, agencija, radi utvrđivanja i primjene mjera kojima bi se izvršile odluke i presude Europskog suda.¹⁰¹

⁹⁹ Uredba o Uredu zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Narodne novine br. 18/2012., čl. 11.

¹⁰⁰ Uredba o Uredu zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Narodne novine br. 18/2012., čl. 6.

¹⁰¹ Uredba o Uredu zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Narodne novine br. 18/2012., čl. 12.

6. Zaključak

Stvaranje društva u kojem će se moći osigurati jednakost svih pred zakonom, odnosno pred odlučujućim nacionalnim pravosudnim tijelima je najviši cilj djelovanja Europskog suda za ljudska prava.

U interesu je svake države ugovornice da opravda svoj status članstva unutar Vijeća Europe koje je usmjereno na razvitak demokratskog pravednog društva. U interesu je ovlaštenih podnositelja zahtjeva - građana, nevladinih organizacija, skupina osoba združenih zajedničkim interesima, da mogu uživati u pravima i slobodama koju im osiguravaju sve institucije domaćeg prava. Prava podnositelja zahtjeva trebala bi se moći zaštititi putem nacionalnih sudova bez potrebe obraćanja međunarodnim institucijama.

Sustav utvrđivanja ispravnosti zahtjeva podnositelja razrađen je pomno kako bi eliminirao nedopuštene zahtjeve i time pridonio rasterećenju Europskog suda. Time se otvara potreban prostor za predmete u kojima je potrebno primijeniti hitne mjere radi ozbiljnog narušavanja prava. Usuglašavanje sudske prakse Europskog suda sa nacionalnim je dugotrajan i neizbježan proces koji je u interesu i svim tijelima domaćeg prava koja odlučuju o pravima i obvezama subjekata. Nepotrebni postupci koji se vodi pred javnopravnim, državnim tijelima te dolaze pred najviše sudove, usporavaju sudstvo te stavljaju pod upitnik njihovu legitimnost pred onima čija prava su u središtu njihovih postupaka. Da li ima uopće smisla tražiti ono što nam pripada po propisima? Odgovor je da naravno da ima smisla i da je to potonje moguće. Zato i postoje dodatni mehanizmi zaštite prava i sloboda izvan državnih okvira. Kada domaće pravo postane nedostajući komadić slagalice naslova 'pravda za sve', tek tada je postignut cilj veći i od Europskog suda za ljudska prava i od Vijeća Europe.

Literatura:

Knjige:

Bakotić B., *Pojedinac pred Europskim sudom za ljudska prava*, Pravni fakultet, Zagreb, 1999.

Omejec, J., *Vijeće Europe i Europska Unija – institucionalni i pravni okvir*, Novi informator (2008.)

Omejec, J., *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava*, Informator, II izdanje 2014.

Članci:

Vajić, N., *Europski sud za ljudska prava*, UDK 341.231.145(4)

Omejec, J., *Izvršenje presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava*, UDK: 341.231.145(4)(094.8) 347.952:341.231.145(4)

Zakonski tekstovi, međunarodni ugovori, poslovnici:

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori br. 18/97, 14/02, 13/03, 09/05, 01/06, 02/10, 13/17)

Odluka o obavljanju poslova zastupanja Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava u Strasbourgu, Klasa: 023-03/12-01/26, Ur broj: 5030109-12-1, Zagreb, 9. veljače 2012.

Odluka o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima, Narodne novine, br. 12/2009.

Uredba o Uredu zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Narodne novine, br. 18/2012 , Klasa: 023-03/12-01/14, Ur broj: 5030109-12-1, Zagreb, 9. veljače 2012

Web stranice:

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025.
<https://www.enciklopedija.hr/clanak/deklaracija>, pristupljeno 6. 2. 2025.

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025.
<https://www.enciklopedija.hr/clanak/rezolucija>, pristupljeno 6. 2. 2025.

HUDOC-EXEC, Resolution CM/ResDH(2024)362, Execution of the decisions of the European Court of Human Rights,
[https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22execidentifier%22:\[%22001-239039%22\]%7D](https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22execidentifier%22:[%22001-239039%22]%7D), pristupljeno 23. 02. 2025.

Marić - Ivanović, R., Ponavljanje postupka u parnici povodom konačne presude Europskog suda za ljudska prava,
<https://informator.hr/strucni-clanci/ponavljanje-postupka-u-parnici-povodom-konacne-presude-europskog-suda-za-ljudska-prava>, pristupljeno 10. 02. 2025.

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Općenito o Vijeću Europe,
<https://mvep.gov.hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/multilateralne-organizacije-i-inicijative/vijece-europe-21909/opcenito-o-vijecu-europe/22680>, pristupljeno 22. 01. 2025.

Ukratko o Vijeću Europe

<https://www.coe.int/hr/web/about-us/founding-fathers> , pristupljeno 20. 01. 2025.

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava,

Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, European court of human rights, 18. listopada, 2021.,

<https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/poslovnik-europskog-suda-za-ljudska-prava-508/508>, pristupljeno 05. 02. 2025.

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Konvencija, <https://uredzastupnika.gov.hr/konvencija-437/437>, pristupljeno 20. 01. 2025.

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Vodiči , Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti, ažurirano 31. 08. 2019.

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava - Vodiči, pristupljeno 01. 02. 2025.

Presude/ odluke:

European Court of Human Rights, Bićanić protiv Hrvatske, (zahtjev br.12529/22), <https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22execidentifier%22:%5B%22001-239039%22%5D%7D>, pristupljeno 24. 02. 2025.

European Court of Human Rights, Maravić Markeš protiv Hrvatske (zahtjev br. 70923/11), <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-139933%22%5D%7D>, pristupljeno 24.02.2025.